

Dodenherdenking 4 mei 2021

Toespraak burgemeester Astrid Nienhuis

75 jaar vrede, plus 1

Vorig jaar, 75 jaar na de Tweede Wereldoorlog, juist in het jubileumjaar konden we niet samen herdenken. Met u hoopte ik van harte dit jaar, 75 + 1, hier bij onze monumenten, sámen met u te zijn. Ik mis dat samenzijn vanavond des te meer. Het beeld van een stille stoet mensen die voortschrijdt vanaf het Raadhuisplein naar deze mooie gedenkplek, waar de stoet ontvangen wordt door een in stilte wachtende menigte. Waar we ieder jaar opnieuw bijeenkomen om de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en daarna te herdenken. Statig omringen de veteranen de 'Vrouw die haar boeien slaakt'. Na de schal van de trompet die de taptoe speelt, is een ieder twee minuten stil. In gedachten verzonken. We laten ons inspireren door gedichten en een toespraak. Waarna we als eerbetoon aan de gevallen bloemen en steentjes leggen bij de monumenten.

Het is een ritueel. Een ritueel dat bij mij persoonlijk raakt. Herinnert aan de emoties verbonden aan de oorlog. Waardoor het ritueel voor mij betekenisvol is. Bij veranderingen in het leven, klein of groot, horen rituelen. Met rituelen geven we woorden en vorm aan de emoties die we bij die momenten hebben. Op 4 mei markeren we dat velen zijn gevallen voor de vrijheid die wij elke dag mogen ervaren. Onderstrepen we dat oorlog nooit meer mag gebeuren. Juist om die reden moeten we de verhalen blijven delen. Het is een ritueel dat ons herinnert, emotioneert, ons verbindt en houvast geeft.

Maar weten we eigenlijk nog wel ter ere van wie en wat? Kennen we de echte verhalen van toen, van een familielid, een buurvrouw, van dichtbij? Voelen we de emoties die aanleiding waren voor het ritueel? Het is inmiddels 76 jaar geleden en velen hebben de oorlog niet meegemaakt. Generaties zijn opgegroeid zonder oorlogsgeweld en zelfs zonder ouders of grootouders die de Tweede Wereldoorlog hebben meegemaakt. Juist nu

hebben we de verhalen nodig, als handvat om betekenisvol te kunnen herdenken.

Zonder verhalen, dichtbij, zonder emoties, is een ritueel een lege huls.

Welke verhalen kennen we van onze eigen inwoners? Een medewerker van de gemeente die weigerde een lijst van 300 mannen op te stellen die geschikt zouden zijn om grondwerkzaamheden te verrichten voor de Duitse verdedigingslinie. Hij verscheen niet meer op het werk, werd aangehouden en overleed in 1945 in Sachsenhausen. De kandidaat-notaris die hulp bood aan joodse onderduikers en in 1945 overleed in kamp Ludwigslust. Of de aardappelhandelaar die het blad de Waarheid verspreidde en wapens voor het verzet. Hij overleed in 1945 in tuchthuis Bernau. Of inwoner die woonde in de Eikenlaan en tewerkgesteld werd in de BMW-fabrieken van Basdorf in Duitsland waar hij in 1941 overleed.

Welke plekken in ons eigen dorp, onze eigen straat of ons eigen huis bergen herinneringen? Onder dreiging van de komende oorlog namen al in 1939 Nederlandse soldaten hun intrek in bijvoorbeeld de Jacobaschool en de Voorwegschool. Na de overgave van Nederland legden de Duitsers beslag op allerlei huizen en gebouwen. Op het Wilhelminaplein heeft een openbare NSB-bijeenkomst plaatsgevonden. Wat heeft zich in jouw huis of school afgespeeld?

Wat is uw verhaal? Het verhaal waar u aan denkt tijdens de 2 minuten stilte? Het verhaal waaraan u herinnerd wordt als u deze plek passeert? Het verhaal dat u raakt en emotioneert? Emoties geven aan dit ritueel van herdenken immers zijn waarde. Dus heeft u een verhaal, deel het, vertel het. En als dit ritueel voor u, voor jou, niet meer dan een traditie is, van verplicht stilstaan, beklemmend, zonder ziel, slechts verhalen uit geschiedenisboeken, een ver-van-mijn-bed-show, dan nodig ik je uit op zoek te gaan naar dát verhaal waardoor vanavond voor jou betekenis krijgt, waardoor herdenken voor jou dichtbij wordt. En hoor ik graag hoe deze dag, dit ritueel ook voor jou betekenisvol kan zijn. Wat heb jij nodig? Hoe kunnen we dit jaarlijkse ritueel voor jou verrijken?

Want de verhalen kennen en de noodzaak tot herdenken voelen is belangrijk. Verhalen zijn een boodschap aan ons. Ze beschrijven de voorwaarden voor vrijheid. Ze zijn een kompas, een richting. In deze tijd van verharding van het maatschappelijke klimaat, scherpere scheidslijnen,

toenemende verschillen tussen groepen mensen, afnemende tolerantie en respect, sterke vooroordelen, hebben we dat kompas hard nodig.

Onze vrijheid, onze democratie, onze rechtsstaat en onze vrije pers lijken zo vanzelfsprekend. Maar dat zijn ze allerminst. Ze zijn kwetsbaar en vragen onderhoud. Door ons, als gemeenschap, maar ook door ieder van ons voor zich. Door een open houding, door debat, door respect voor de diversiteit aan meningen en tolerantie voor elkaar. Vrijheid is actueler dan ooit.

Verhalen geven betekenis aan die vrijheid. Maken die vrijheid tastbaar. Ver van de hectiek van alledag, zoals vanavond, stilstaan bij de persoonlijke verhalen, voelbaar, die ervaringen uit de oorlog wijzen ons de weg naar die tolerante, respectvolle samenleving, waarin we zorgen voor elkaar en naar een rechtstaat die daarbij past. Want ware vrijheid verbindt.

Vanavond konden we fysiek niet bij elkaar zijn op deze plek. Dankzij een live stream waren we toch virtueel met elkaar in verbinding op deze 4 mei-herdenking.